

Me peame rääkima Kenist

TEKST SVEN KARJA

FOTOD MARIS SAVIK, HEIKKI LEIS,
KAUNITE KUNSTIDE KOOLI ARHIIV

Näitleja **Ken Rüüteli** elus juhtus sel kevadel enneolematu lugu: kümme vaba päeva järjest. Ei proove, ei etendusi. Olukord oli nii ootamatu, et asjaosaline ise ei osanud saatus selle kingitusega õieti midagi peale hakata. Oli lihtsalt niisama – et mitte öelda vedeles. Istus kodus ja vaatas kevade tärkamist. Pärast kolmandat vedelemispäeva ei jäänudki muud üle kui tööle hakata. Uus osaraamat välja otsida ning hakata järgmisse prooviprotsessi, „Antigone“ teksti, sisse elama.

Kuidas Ken tööd murrab

Kevadsuvel, oma neljanda Vanemuise hooaja lõpul, oli Kenil korraga mängida (kui arvestada ka koolides mängitavat noorte haridusprogrammi „Valmisolek on kõik“) tervelt üksteist rolli. Tõsi, hooaja lõpuga läks kolm neist kavast maha. Aga juba terendab ees uus hooaeg uute töödega. Ent Keni loominguline portfoolio ei piirdu sugugi ainult Vanemuisega, oma suurema-väiksema jalajälje on ta jätnud ka Rahvusooperisse Estonia, Kuressaare teatrisse, Ugalasse, Kinoteatrisse, Theatrumisse, Leevaku kandi kogukonna-teatrisse, samuti filmi („Apteeker Melchiori“ potisoenguga munka mäletate, eks?), seriaalidesse, multikate häälteks. Ära ütleb rolle vaid siis, kui töögraafikuid ei ole mitte mingi nipiga võimalik klappima saada, viimati läks nii ühe tudengifilmiga.

Nelja teatriaasta sisse on juba mahtunud ka esimesed preemiad, nii kolleegide tunnustus parimate meeskõrvalosade eest kui ka noore teatritegija esimesi õnnestunud samme märkav Kristallkingakese auhind. Nagu ajalugu on kinnitanud, siis viimane preemia on üpris hea stardipakk järgmistele preemiatele, sest valdav enamik kunagisi kingakesekavalere on nüüdseks juba mitmete teatriaahindade laureaadid.

Muidugi-muidugi, ega siis teatrit ei tee keegi preemia pärast ja näitlejate väärtust ei möödeta laval maha räägitud tekstihulga ega läbi higistatud kostüümide arvu järgi. Ent näitleja Rütteilil leidub ka selliseid rolle, mis usutavasti peaksid vaataja mälus üpris kiirelt elustuma. Esimese hooga löövad ette kaks ülimalt liikuvat, justkui pidevalt õhus lendlevat tegelast: permanent-ses loomepalangus pendeldav Tiit Piibelet („Pisuhänd 2“) ja välgunoolena lavameetreid mõõtev edevusehunnik Lucentio („Tõrksa talt-sutus“). Viimase hooaja rolle silme eest läbi lastes ei saa üle ega ümber „Neljanda õe“ Koljast, algusest lõpuni vaatajale suuresti mõistatuseks jäävast lavategelasest – on see koer, inimene

Teataja, „Antigone“ (2024).

või mingi üle-võlli-fantaasiategelane? Aga on ka veel teine grupp rolle, mis pärit hoopis teisest ooperist: vähese jutu, raske sammu ja veel raskema pilgu ning tumeda, peidetud siseeluga eri vanuses meeshinged (Otto, „Mitte midagi“; Töödejuhataja, „Niskamäe naised“; Julius, „Laul õnnest“). Kokkuvõtvalt võiks öelda, et üpris domineerivad ja intensiivsed tüübid. Eks siingi kehti seaduspära, et rollid ei pruugi sageli kokku langeda näitleja iseloomuga. Nii on Ken end ühes varasemas intervjuus nimetanud põhimõtteleks introverdiks. Mitte selleks, kes inimeste eest

kõrvale hoiab, aga selliseks tegelaseks, kes eriti võõramas seltskonnas pigem teisi kuulab ja mõtlikult kaasa noogutab.

Kuidas Ken põlevate silmade eest sai rolli koos komplimentiga

Ühel kevadisel pühapäeval leiame Keniga aja ja koha Vanemuise suures teatrimajas, et veidi juttu puhuda. Tõesti, me peame rääkima Kenist, sest isegi Rambi toimetus on aru saanud, et sellest noorest näitlejast ei saa enam mööda vaadata. Ning mitte ainult sellepärast, et tegu on esimese

Juulius, „Laul õnnest“ (2020), Keni esimene roll Vanemuises, seekord veel lavakunstkooli tudengina.

Keniga Vanemuise draamatrupi enam kui 150-aastases ajaloo. Kuivõrd tema viimaste aastate tegemised võiksid teatrihuvilisele olla tuntud ja teada, siis rääkisime peamiselt sellest, mis eelnes aastale 2020, mil ta koos nelja kursusekaaslasega lavakooli 29. lennust Eesti vanima teatri uksest sisse astus.

„Olin küllaltki vaikne ja iseseisev laps,“ sukeldub sünnipärane pealinlane Ken oma varasemasse lapsepõlve. „Vanemad tegelesid rohkem vanema vennaga, minuga mitte nii väga. Mul on näiteks meeles – ilmselt seda juhtus küll ehk paar korda, mitte rohkem –, et ma läksin üksi lasteaeda. Nelja-aastaselt. Sõitsin Balti jaama juurest trolliga Mustamäele.“

Siiski selgub, et Keni ema hoidis üpris aktiivselt kätt ka oma noorema poja huvitegevuste pulsil. Olgem ausad, ega siis

Meenutus Keni näitlejate algusest: Kaari Sillamaa Kaunite Kunstide Koolis valminud muusikaline vampiirifilm „Verelegend“ (2012). Seljaga olev noormees on Kasper Raidam.

peotants, keraamika ja akrobaatika ole alad, mis üht normaalset koolipoissi eriliselt lummaks. Hilisemas elus on kõigist neist aga kõvasti kasu olnud, oskab Ken praegu ema järjekindlusele tänulik olla. Keraamikaringi kõrvale tekkis peagi ka teatritegemine Kaari Sillamaa Kaunite Kunstide Koolis, kokku ligemale kümneks aastaks. Lisaks laval olemisele oli seal vähemalt sama tähtis ka teatri lavatagune pool – rekvisiidid, kostüümid, mingite tehniliste lahenduste väljamõtlemine, mis oli samuti laste vastutusala. Vahel polnud mahti öösekski koju minna. Aga milliseid säravaid muusikalirolle võiks tollest ajast meenutada? „Ma tegin seal rohkem kõrvaleosi,“ tunnistab Ken. „Mul oli natuke keeruline selle laulmisega ... Muusikaõpetaja ütles minu kuuldes mu emale, et teie lapsele on elevant kõrva peale astunud ... See jäi painama, aga olen õnneks aastatega asjast üle saanud.“ Tagantjärele tõdeb Ken, et seoses väga varajase lavakogemusega tuli tal lavakunstkoolis tõsiselt piike murda ja tegeleda stampide eemaldamisega. „Kui laps satub väga varakult lavalaudu käima ja harjub seal ära, siis tekivad tal teatavad nipid, kuidas isad-emad saalis naerma saada, ja need toimuvad kuidagi tehniliselt, mitte sisu kaudu. Ja lõpuks tuli see juba automaatselt, kõik oli justkui hästi, aga näitlejana muutusin ma laisaks.“

Laulmisteema keerukuse kiuste toimus Keni esimene päristeatri lavale astumine põhikooliajal just Rahvusoperis Estonia. Parajasti hakati ette valmistama „Pipi Pikksuka“ muusikali ja laste rollidele toimus eraldi konkurss. Kuivõrd Tommy rolli napsas Keni eest tema hilisem Vanemuise kolleeg Jaanus Tepomees, läks ta tantsurühma pääsemiseks vapralt järelkonkursile. See algas suure fiaskoga, sest Jüri Naela ettenäidatud „kombod“ eeldasid korralikku koreograafilist ettevalmistust, aga lõppes siiski taustalaste sekka pääsemisega, kuivõrd Ken torkas silma hoopis oma põlevate ja väljendusrikaste silmadega, mida lavastaja Andres Dvinjaninov ka eraldi esile tõstis. „See oli üldse esimene kompliment minule kui näitlejale.“

Kuidas Ken sarved maha jooksis

Gümnaasiumipõlve veetis Ken Tallinna Vanalinna Hariduskollegiumi (VHK) teatriklassis, mis teatavasti on viimastel aastatel kujunenud lavakooli tänuväärseks taimelavaks. Ka Keni

Muusikaõpetaja ütles minu kuuldes mu emale, et teie lapsele on elevant kõrva peale astunud ...

VHK lennu lõpetajate hulgast leiame viis praegu tuntud näitlejat. Uurin, kas see kool oli siis juba teadlik valik teatri suunas? „Ei olnud, mina ei teadnud sellest koolist mitte midagi. Aga üks klassiõde, kes mulle meeldis, ütles, et tema läheb katsetele, ja kutsus mind kaasa ... ja ma saingi sisse.“ Too klassiõde loodetavasti ikka ka? „Ei, tema läks üldse viimasel hetkel Tallinna Reaalkooli.“

Teatriklass tähendas muidugi juba tõsisemat teatritegemist, kus pedagoogid olid suure kogemusega teatriprofessionaalid. Esimeses järjekorras tuleb meenutada lennu juhendajat Maria Petersoni, aga ka Lembit Petersoni, kõnetehnika õpetajat Tõnis Rätsepat, liikumisõpetajat Tiina Möldrit. Tõeliselt teatril ja noortele pühendunud õpetajad, kelle visadust annab tagantjärele tõsiselt imetleda. „No kas sa arvad, et noortel kuttidel on erilist huvi näiteks kuskil stange ääres mingeid painutusi teha?“ Arendavama poole pealt pakkus VHK teatriõpe aga hulgaliselt võimalusi teatritegemise eri vorme proovida. Näiteks praeguse Noorsooteatri kunstilise juhi Mirko Rajase käe all prooviti esimest korda kätt nukuteatriga ja üldse sellega, kuidas elutu objekt elama panna. „Aga pärast üht etüüdi ütles Mirko, et tead, Ken, ma vaatasin kogu aeg ainult sind, aga mitte nukku. Sain aru, et see nukuteater vist pole ikka väga minu rida.“

VHK teatriklassi lõpetades oli järgmine haridusalane samm selge – lavakunstkool. Aga nüüd järgnes krahh, põrumine juba eelvoorus, mis oli ikka „korralik pauk“. „Võtsin siis Tartu ülikoolis õpetatavad erialad ette ja hakkasin vaatama, mis mind huvitab. Üks ala, mis mind tõmbas, oli

***Teen hommikul silmad lahti
ja näen, et kell on 13.22.
Panen kohe silmad kinni
tagasi, sest ütlen endale,
et see ei saa ju tõsi olla,
sest mul on kell 12 etendus.***

näiteks meditsiin, täpsemalt kirurgia. Samas sain kohe aru, et sinna ma oma suhteliselt kehvade hinnetega sisse ei saaks. Mul on päris kõva pea. Samas, matemaatikaga oli mul hästi, numbrid on minu sõbrad, aga keemiast, füüsikast ja bioloogiast ma väga sotti ei saanud. Aga siis vaatasin, et Tartu ülikooli alla kuulub ju ka Viljandi kultuuriakadeemia, seal on ju ka teatriga seotud erialad.“ Et näitlejakursust Viljandis tol aastal vastu ei võetud, jäid sõelale tantsukunsti ja valguskunsti erialad. Ken tegi eksamid mõlemasse ja sai ka mõlemale erialale sisse. Kuna meesterahvaid eksib tantsukunsti erialale harva, siis on Kenil meeles, et viimasel vestlusel, kus üliõpilaskandidaat peaks justkui ennast presenteerima, hakkas komisjon hoopis teda keelitama, et ta ikka tantsimise kasuks otsustaks. Emale tehtud kiire telefonikõne kinnitas sama: loomulikult tants!

Tantsuõpingud Viljandis kulgesid igati edukalt, tegid lahti uusi loomingulisi uksi ning õpetasid palju olulist lavaliikumise ja olemise kohta. Muu tore hulgast tuli ka pakkumine teha kaasa Ugala teatri jõululavastuses „Hiired on hiired“, kus osales kaks kursust kultuuriakadeemia näitleja- ja tantsueriala tudengeid. Muidu meeldiva protsessi sekka aga sattus ka üks tõeliselt kole kogemus. Nimelt sai Ken hakkama sellega, et suutis ühe päevase etenduse lihtsalt maha magada. Juhtumi taustaks tuleb ausalt tunnistada, et esimest korda elus teise linna sattununa elas Ken ka täisväärtuslikku tudengielu „kõige selle juurde kuuluvaga“, kuivõrd „sarved olid veel maha jooksmata“. „Teen hommikul silmad lahti ja näen, et kell on 13.22. Panen kohe silmad kinni tagasi, sest ütlen endale, et see ei saa ju tõsi olla, sest mul on kell 12 etendus. Siis aga jõuab minuni

Kolja, „Neljas öde“ (2023).

teadmine, et kell ongi täpselt nii palju, eile oli suurem pidu ja ma jäin magama. Siis näen, et telefonis on viiskümmend vastamata kõnet ...“ Muidugi ei jäänud etendus ära, sest lavastaja Oleg Titov hüppas ise hiirekostüümis lavale ja ootamatul kombel ei tulnud keegi kolleegidest ka kurjustama („Kui teatrisse jõudsin, siis miskipärast tahtsid kõik mind hoopis kallistada“), aga see õudne tunne, et oled mitutsada inimest laval ja saalis alt vedanud, on tänaseni meeles, ja paneb tööplaane erilise hoolega jälgima. Tantsuõpingute kogemus on muu hulgas tekitanud soovi tulevikus

ka mõnes Vanemuise tantsulavastuses kaasa teha. Praegu pole sõnalavastuste koormus selleks ruumi jätnud, aga ehk kunagi ...

Kuidas Ken lavanärvi maha saab

Aasta pärast oli Ken siiski uuesti lavakunstikooli ukse taga ja seekord osutus ka väljavalituks. Anu Lambi ja Elmo Nüganeni õpilasena teatritarkusi süvenenumalt tudeerima asudes oli ka juba piisavalt tarkust, et eelnevad teatri- ja tantsuõpingud oma kasuks pöörata ja uusi teadmisi juurde ammutada. Pärast teatrikooli oli muude

pakkumiste seas laual ka Vanemuise oma. Kuna Tartusse olid tulemas veel neli kursusekaaslast, ei olnudki vaja pikalt mõelda. Hulgakesi, suurema kambaga ühte teatrisse tulek on lavakooli lõpetajaid alati ahvatlenud. Iga noore näitleja unistus – rohkem rolle, suuri ja väikseid, koomilisi ja traagilisi – läks Kenil kohe täide ja on siiani kestnud. Aga vähemalt sama tähtis on see, et oma senise elu merelinnas Tallinnas ja järvelinnas Viljandis veetnud Ken sai kohe ka seni suhteliselt võõra Tartu ja eriti Emajõega sinasõbraks. „Kuidagi välismaa tunne tuleb peale!“

Kui kogemust juba kolmekümne rolli jagu, on selge, et kokku tuleb arvestatav hulk erinevaid lavastajaid. Loomulikult on mõnega neist lihtsam, teisega keerulisem klappida, midagi õppida on aga igahelst neist. Lõppenud hooaeg tõi kaasa koostöö esimese välislavastajaga, ukrainlase Stanislav Moissejeviga, kelle käe all valmis eelmainitud „Neljanda öe“ Kolja. Üsna isemoodi sündinud roll, sest lavastaja jäi pidevalt justkui distantsile, lasi näitlejal endal otsida. „Proovide ajal oli hetki, kus ma teda tõsiselt vihkasin, siis jälle armastasin, praegu oskan talle tõsiselt tänulik olla.“

Räägime veidi ka näitleja elukutse mõnest tumedamast poolest, näiteks kadedusest ja hirmudest. Meelehärm selle üle, et kolleeg on saanud suurema ja uhkema rolli, on Ken tundnud õige veidi, ja sedagi vaid ühelainsal korral. Üldjuhul on siiski lavastaja rollijaotus piisav motivaator. „Mõtlen, et ahhaa, näed, lavastaja on mind just selle osa peale pannud, hakkan siis uurima ja puurima, et mis seal sees on.“ Hirmude

Mõtlen, et ahhaa, näed, lavastaja on mind just selle osa peale pannud, hakkan siis uurima ja puurima, et mis seal sees on.

teema on Keni jaoks mõnevõrra segane ja ta palub täpsustada, mida ma täpsemalt silmas pean. Asun siis kirjeldama näitleja võimalikke foobiaid, niipalju kui fantaasia lubab: laval kukub midagi ümber, mälukrampi kangestunud partner ei kõnele enam musta ega valget, publiku hulka on peitunud märatsev hull ... „Heh, niisuguste asjade peale ei mõtle ma üldse!“ pühib Ken laia naeruga minu maalitud õudusstenaariumid kiirelt lauvalt maha. „Etenduseelne närv on muidugi olemas, see pole aga hirm või ärevus, vaid pigem elevus. Kui seda mõnikord ei ole, siis pole ka midagi hullu, ei tasu paanikasse minna, lihtsalt täna on teistmoodi päev. Aga enne iga etendust mul on oma väike rituaal või palve. Ma täpsemalt ei tahaks rääkida, mis see on. Sel ajal ma mõtlen lihtsalt sellele, et olen siin täna ja praegu, esimest ja viimast korda. Ja katsun hästi päriselt kohale tulla ja päriselt korra peast läbi lasta, et mis siis, kui see roll jääbki minu viimaseks hingetõmbeks.“

Kuidas Ken pikki tekste pähe õpib

Kui veel kord Keni rollide statistika ette võtta, tuleb välja, et mõnele rollile tuleb mõttelised sulud ümber panna, sest seda on mängitud haigestunud kolleegi asenduse korras (teatrikeeles öelduna „püstolina“) vaid paaril etendusel. Siinkohal tuleb muidugi meelde tuletada meid kõiki mehemoodi räsitud koroonaaega, mil näitlejad tegid ennastsalgavalt „püstoleid“ ka väga suurte rollidega. Kenilegi langes osaks korralik pähhel: sisuliselt ühe ööpäevaga oli vaja selgeks õppida „Niskamäe naiste“ Aarne, tüki

Praegu ma tahaksin ikkagi rohkem mängida, mängida, mängida!

meespeaosa. Kõik läks ilma suuremate viperus-
teta ja mõnigi tol õhtu saalis olnu ei suutnud
uskuda, et Aarne roll on vaid mõnede tundidega
valminud, aga näitleja närvipinged oli laes.

„Pärast esimest vaatust istusin garderoobis ja
pisarad lihtsalt voolasid, pinged oli nii tohutu.
Siis avastas, et teine vaatus on ju ka veel vaja
ära mängida.“

Muide, teksti omandamiseks sai Ken oma
VHK-aegselt õpetajalt Tõnis Rätsepalt kaasa üsna
erilise mnemotehnika. Jälle üks vajalik oskus,
mille väärtus avanes alles aastate pärast. Asja iva
on selles, et omandatav lause tuleb üles kirjutada
ja siis meelde jätta esitähed kaupa (Näide: Kas
teil on seda piima? = KTOSP?). Repliigi lausumise
korral tuleb see kombinatsioon vaimusilmas
visualiseerida ja igale esitähedale õige sõna lisada.
Mõistagi eeldab see meetod tugeva nägemismä-
luga inimest. Keni puhul näikse see töötavat.
Muu hulgas kasutab ta teksti omandamiseks isegi
nii vanaaegset võtet nagu rolliteksti korduv läbi-
kirjutamine. Veel ühe väikse vanamoelise veidru-
sena kasutab ka pakse pabermärkmikke. Kirjutab
sinna vajalikke igapäevaasju, aga muidki, nii
töö kui üldse eluga seotud mõtteid. Õige mitu
märkmikku on juba täis kirjutatud. Ehk kunagi
saab teatrimuuseum neist endale unikaalse
eksponaadi?

Kuidas Ken ringi liigub

Uurin, kas näitlejatööle võiks kunagi lisanduda
ka lavastaja positsioon. Jah, mõtteid on selles
suunas olnud, isegi üks konkreetne näidend oli
silmapiiril, aga selle napsas üks teine teater ära.
Võimalik, et lavastamisambitsiooni väljundiks

ei peagi olema konkreetne lavastus, vaid näiteks
mingi ühekordne aktsioon. Selle soovi juured on
lavakunstikoolis antud ülesandes, mille sisuks oli
„kõne põletaval teemal“ ja millega tudeng Rüütel
totaalselt kõrbes. Nüüd ehk juba oleks teemasid,
millest põlema minna, ja mõtteid, mis väärriks
teistega jagamist. „Aga praegu ma tahaksin ikkagi
rohkem mängida, mängida, mängida!“ kuulutab
Vanemuise üks hõivatuid näitlejaid, kes suure
osa oma teatrivabast ajast loovutab hetkel noor-
tele Jakobi Mäe teatristuudios, mille kasvandikud
on jõudnud juba kaasa teha Vanemuise lavastus-
tes ja toonud välja iseseisvaid lavastusi. Õpetaja
staatus sunnib veelgi enam oma töörüistakasti
korras hoidma ega lase suure riigiteatri hinge-
kirjas olles professionaalselt muganduda.

Mugandumise jutu juurde peaks lisama, et
Ken ei sõida autoga, vaid läbib vajalikud vahe-
maad jala, tõuksi või rattaga. Nii märkab palju
rohkem seda, mis ümberringi toimub, ja ratta-
sadulas on mõnusam ka kesklinnast eemale jää-
vaid linnaosi avastada. Hetke lemmikkoht Tartus
on praegune kodutänav Tiigi. Nii suur kui väike
teatrimaja on siit kiviga visata ja kui on asja pea-
linna, siis sinna viib kodumajast mõne sammu
kaugusel väljuv porgandivärvi rong. Üks unistusi
on kodumaja õue peal olev töökoda, kus saaks
midagi oma kätega meisterdada. Juhendajagi
oleks olemas: Keni elukaaslane Iris jagab end
teatri, fotograafia ja mööbli restaureerimise
vahel. Uus hooaeg selleks vist väga ruumi ei jäta,
sest kolm eesootavat rolli jooksevad juba tava-
pärases režiimis: saab üks valmis, algavad uued
proovid. Aga küllap jõuab veel. Neli aastat teatris
on kõigest neli aastat teatris.

Otto, „Mitte midagi“ (2020), Keni esimene roll
Vanemuise koosseisulise näitlejana.

Ringo Ramul, uuslavastuse „Päevaraamat“ lavastaja:

Tutvusin Keniga siis, kui mina õppisin
Viljandis teatrit ja Ken õppis samal ajal
tantsukunsti.

Ta hüüdnimi oli Ohtlik, sest tal oli komme
selle sõnaga kõike kommenteerida.

Samasse perioodi jääb meie seni ainuke
töölane kokkupuude, kui mängisime koos
Ugala jõululavastuses hiiri ja kasse.

Kümme aastat on möödunud ja saame
jälle koos teatrit teha, sest novembris
esietendub Vanemuises lavastus
„Päevaraamat“.

Ootan seda juba suure elevusega.
Loodetavasti ei saa see teekond olema
liiga ohtlik.

Tiit Piibleht, "Pisuhänd 2" (2023).